

Elsner gegn Austurríki

Dómur frá 24. maí 2011

Mál nr. 15710/07, 31805/07, 36230/07, 40937/07 17239/08 og 41402/08

5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi

Handtaka. Málsmeðferð samkvæmt lögum. Gæsluvarðhald.

1. Málsatvik

Kærandi, Helmut Elsner, er austurrískur ríkisborgari fæddur árið 1935 og býr í Vín. Á tíunda áratugnum var hann bankastjóri banka sem var í meirihluta eigu austurríska verslunarsambandsins. Á þeim tíma stundaði bankinn áhættuviðskipti sem leiddu til mikils taps og næstum gjaldþrots árið 2000. Upplýsingar um þessi viðskipti voru gerð opinber í október 2005 þegar einn af fyrrverandi samstarfsaðilum bankans krafðist gjaldþrots. Sakamálarannsókn hófst gegn kæranda og nokkrum öðrum vegna gruns um fjársvik. Í september 2006 var hann handtekinn af frönsku lögreglunni þar sem hann bjó í S-Frakklandi. Samkvæmt handtökuskipuninni var rökstuddur grunur á að kærandi hefði framið brot í starf sem bankastjóri og með því verið valdur að 1,7 billjón evra tapi bankans. Kærandi var ákærður í Austurríki í október 2006 fyrir fjársvik. Eftir að læknað höfðu staðfest að kærandi gæti ferðast heilsu sinnar vegna og franskir dómstólar heimilað framsal hans til Austurríkis var hann fluttur til Vínar 13. febrúar 2007 og úrskurðaður í gæsluvarðhald. Í kjölfar þessa fór hann í hjartaaðgerð. Hann sat í gæsluvarðhaldi gegnum alla málsmeðferðina en í maí 2008 sakfelldi dómstóllinn hann fyrir fjársvik. Hæstiréttur staðfesti dóminn og dæmdi hann til sjö og hálfs árs fangelsisvistar í desember 2010.

Meðan á málsmeðferðinni stóð reyndi kærandi ítrekað að fá gæsluvarðhaldinu aflétt. Austurrísku dómstólarnir höfnuðu þeim ávallt með vísan til þess að hætta á því að hann yfirgæfi landið. Hann væri nægilega fjáður til að byrja nýtt líf í öðru landi, hann ætti yfir höfði sér langan fangelsisdóm yrdi hann sakfelldur og hann hefði áður reynt að komast undan yfirheyrslum í Austurríki. Í janúar 2008 vísuðu þeir einnig frá kærui hans um að dómstóllinn hefði ekki uppfyllt skyldu sína um skjóta málsmeðferð með þeim rökum að málið væri sérstaklega flókið. Kærandi kærði ákvarðanir dómstóla átta sinnum til Hæstaréttar en Hæstiréttur hafnaði einnig kröfum hans.

Fjölmiðlar höfðu fjallað mikið um fjárhagserfiðleika bankans og meðferð málsins gegn kæranda. Vitnað var í nokkra austurríska stjórnámamenn og opinbera embættismenn í fjölmiðlum um handtöku kæranda og málsmeðferðina. Fjármálaráðherra þess tíma, forseti Verslunarráðsins og forseti Alþýðusambandsins fögnuðu allir handtöku kæranda í september 2006.

2. Málsmeðferð fyrir Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi taldi brotið gegn réttindum sínum samkvæmt 1. og 3. mgr. 5. gr. sáttmálans á þeim grundvelli að gæsluvarðhald, sem hann hefði sætt, hafi verið ólögmaett og óhóflega langt. Einnig kærði hann brot á 2. mgr. 6. gr. þar sem hann taldi að ummæli opinberra embættismanna jafngiltu því að lýst hefði verið yfir sekt hans án þess að hún væri sönnuð að lögum.

Niðurstaðan

Dómstóllinn benti á að allt tímabilið, sem kærandi sat í gæsluvarðhaldi, hafi verið framlengt og heimilað af dómstólum í samræmi við þær kröfur sem lög Austurríkis gerðu um meðferð sakamála. Austurrísku dómstólarnir hafi ekki farið út fyrir lögsögu sína þegar þeir dæmdu kæranda til gæsluvarðhalds og hefðu tekið gildar ákvarðanir samkvæmt lögum. Ekki hefði því verið sýnt fram að brotið væri gegn 1. mgr. 5. gr. sáttmálans.

3. mgr. 5. gr. Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu, með tilliti til atvika sem lýst var í handtökuskipuninni, að rökstuddur grunur hefði verið á því að kærandi hafi brotið af sér. Austurrískir dómstólar hefðu stutt úrskurði um gæsluvarðhald þeim rökum hætta væri á því að kærandi myndi flýja. Þeir hefðu skoðað málið vandlega og lagt mat á möguleika ástæður kæranda til að flýja og endurskoðað ítrekað hvort sú hætta væri enn til staðar. Dómstóllinn var sammála austurrísku

dómstólunum um að sú staðreynd ein að kærandi hafði verið á gjörgæsludeild í kjölfar hjartaaðgerðar sinnar hefði ekki útilokað alla hættu á því að hann myndi flýja.

Dómstóllinn komst að þeirri austurrísku dómstólarnir hefðu ekki brugðist þeirri skyldu sinni að starfa með sérstakri kostgæfni að meðferð sakamáls kæranda. Málið hafi verið sérstaklega flókið vegna eðlis ákæranna, fjölda sakborninga og nauðsynja á því að fá sérfræðiálit um starfsemi bankans bæði í Austurríki og erlendis. Á þeim tíma hefði kærandi sætt gæsluvarðhaldi á grundvelli opinberrar rannsóknar sem hann og samstarfsaðilar hans sættu. Dómsmálið hófst í júlí 2007 og í kjölfar yfir 100 skýrslugjafa fyrir dómi var fyrsti dómurinn kveðinn upp í maí 2008.

Lengd gæsluvarðhalds kæranda gat því talist eðlilegt og rökstuðningur fyrir því var fullnægjandi samkvæmt kröfum. Því var ekki brotið gegn 3. mgr. 5. gr. í máli kæranda.

2. mgr. 6. gr. Dómstóllinn tók mið af þeim rökum austurrískra yfirvalda að kærandi hefði ekki tæmt austurrísk réttarúrræði að því er varðar kæru hans samkvæmt 2. mgr. 6. gr. Hann hafði þannig neytt þeirra úrræða sem honum stóðu opin samkvæmt austurrískum fjölmiðlalögum, sem mæla fyrir um bótarétt vegna brota gegn meginreglunni um sakleysi uns sekt er sönnuð. Dómstóllinn taldi að slík úrræði væru sérstaklega vel til þess fallin að veita leiðréttingu á vegna yfirlýsinga sem brytu gegn 2. mgr. 6. gr. Dómstóllinn taldi kæru vegna brots á 2. mgr. 6. gr. ekki tæka til efnismeðferðar af þessum ástæðum og vísaði henni frá.